

Soud může rozhodnout, že ředitel důkazní břemeno nenese, nelze-li to po něm spravedlivě požadovat. O takové situaci půjde zejména v situacích, ve kterých již není důvod pro přesun důkazního břemene, neboť výchozí informační asymetrie není dána. Typickým případem může být **spor mezi státním podnikem a bývalým ředitelem**, kdy bývalý ředitel již nemá přístup k dokladům a informacím o státním podniku, které by mu umožňovaly efektivní obranu.

K odst. 4

Zákon vztahuje povinnosti a pravidla obsažená v odstavcích 1 až 3 i na **zástupce ředitele**. Není však postaveno najisto, od jakého okamžiku se uvedené povinnosti/pravidla na zástupce ředitele vztahují. Vztahují se tyto povinnosti na všechny zástupce ředitele bez dalšího, nebo až na toho zástupce ředitele, na kterého přešla působnost ředitele dle § 12 odst. 3? Podle našeho názoru je správný výklad takový, že do doby, než na zástupce přejde působnost ředitele za podmínek uvedených v § 12 odst. 2, je zástupce ředitele „standardním“ zaměstnancem, na kterého se povinnost jednat s péčí řádného hospodáře nevztahuje (tím by nebyla dotčena ustanovení zákoníku práce upravující povinnosti zaměstnanců).

Související ustanovení:

§ 12 – ředitel

Dozorčí rada

§ 13 nadpis vypuštěn [Dozorčí rada]

(1) Dozorčí rada

- a) **schvaluje v rozsahu, který určí zakladatel, zásadní otázky koncepce rozvoje podniku (zejména strategii rozvoje výroby a služeb, investiční a vědecko-technické programy, využití know-how podniku, programy společného podnikání s tuzemskými a zahraničními subjekty atd.) a nakládání s majetkem podniku (mimo určený majetek),**
- b) **projednává výroční zprávu, roční finanční plán, pololetní výsledky hospodaření a přezkoumává roční účetní závěrku podniku a návrh na rozdělení použitelného zisku (vypořádání ztráty); své stanovisko předkládá řediteli a zakladateli,**

- c) projednává pravidla pro zřizování dalších fondů podniku a dohlíží na hospodaření s fondy podniku; své stanovisko předkládá řediteli a zakladateli,
- d) dohlíží na výkon působnosti ředitele a uskutečňování podnikatelské činnosti podniku, zejména zda se podnikatelská činnost podniku uskutečňuje v souladu s právními předpisy a zakladací listinou,
- e) vyjadřuje se k návrhu zakladatele na zrušení nebo přeměnu podniku,
- f) je oprávněna nahlížet do všech dokladů a záznamů týkajících se činnosti podniku a kontrolovat, zda účetní záznamy jsou vedeny řádně v souladu se skutečností,
- g) je povinna upozornit ředitele a zakladatele na zjištěné nedostatky; přitom může navrhnout řediteli opatření k nápravě,
- h) je povinna na požádání zakladatele poskytnout mu informace nebo provést šetření, a to ve lhůtě jím stanovené,
- i) schvaluje auditora,
- j) může doporučit zakladateli odvolat ředitele podniku,
- k) vyjadřuje se k návrhu statutu a jeho změnám,
- l) vykonává další činnosti, které jí určí zakladatel ve statutu podniku.

(2) Dozorčí rada musí mít minimálně tři členy. Jednu třetinu členů dozorčí rady tvoří zaměstnanci podniku, které volí a odvolávají zaměstnanci podniku na základě výsledků voleb. Dvě třetiny členů dozorčí rady do funkce jmenuje a odvolává zakladatel. Dozorčí rada volí ze svých členů předsedu, který svolává jednání dozorčí rady a řídí její činnost. Při volbě předsedy má každý člen dozorčí rady jeden hlas a ke zvolení předsedy je třeba nadpoloviční většiny hlasů všech členů dozorčí rady.

(3) Členové dozorčí rady jsou jmenováni a voleni z řad odborníků a zástupců zaměstnanců podniku. Výkon funkce člena dozorčí rady je nezastupitelný.

(4) Ředitel ani jeho zástupci nemohou být členy dozorčí rady, mohou však být na jednání dozorčí rady přizváni.

(5) Způsob a podmínky volby a odvolání zástupců zaměstnanců stanoví volební řád. Pokud v podniku působí odborová organizace, je volební řád vydáván se souhlasem příslušného odborového orgánu a vlastní volba je zajišťována zaměstnavatelem v součinnosti s příslušným odborovým orgánem. Působí-li u zaměstnavatele více odborových organizací, řídí se jejich vzájemné vztahy zvláštním zákonem.¹⁰⁾ Nepůsobí-li u zaměstnavatele odborová organizace, stanoví způsob a podmínky volby a odvolání zástupců zaměstnanců zaměstnavatel.

(6) Dozorčí rada rozhoduje na základě souhlasu většiny svých členů. O zasedání dozorčí rady se pořizuje zápis, který podepisuje její předseda. V zápise se uvedou i stanoviska menšiny členů, jestliže tito o to požádají.

(7) Členové dozorčí rady jsou povinni vykonávat svoji působnost s péčí řádného hospodáře a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozračením třetím osobám by mohla podniku vzniknout újma. Povinnost mlčenlivosti trvá i po ukončení členství v dozorčí radě.

¹⁰⁾ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

K odst. 1

Ustanovení odstavce 1 vymezuje **zákonnou působnost dozorčí rady**. Působnost dozorčí rady může být rozšířena zakladatelem ve statutu podniku [viz písm. l) níže]. Takto rozšířená působnost však nesmí zasahovat do působnosti jiných povinných útvarů (řediteli nebo zakladateli); nelze tak například dozorčí radě svěřit jmenování ředitele podniku. Zákonnou působnost nelze dozorčí radě ani zúžit (srov. stanovisko NS Cpjn 204/2015).

Významná část působnosti dozorčí rady je pouze doporučujícího charakteru. V řadě záležitostí dozorčí rada totiž pouze **předkládá řediteli či zakladateli svá doporučení**. Budou-li ředitel či zakladatel doporučení dozorčí rady ignorovat (či dozorčí radu o doporučení vůbec nepožádají), nemá to vliv na příslušné právní jednání. Může se však jednat o skutečnost významnou pro posouzení, zda ředitel či zakladatel jednali s péčí řádného hospodáře (z hlediska požadavku jednat informovaně, v dobré víře či v obhajitelném zájmu podniku).

K odst. 1 písm. a)

Dozorčí rada v první řadě schvaluje (i) **zásadní otázky koncepce rozvoje podniku** a (ii) **nakládání s majetkem podniku (mimo určený majetek)**. S určeným majetkem může podnik nakládat pouze s předchozím souhlasem zakladatele (§ 17 odst. 2). Schvalovací působnost dozorčí rady je však dána pouze v rozsahu, který určí zakladatel. Přestože to zákon výslovně nestanoví, soudíme, že zakladatel tento rozsah schvalovací působnosti dozorčí rady určuje ve statutu, který je zakladatel povinen vydat do 3 měsíců ode dne zápisu podniku do obchodního rejstříku [viz § 15 odst. 1 písm. f)]. Neurčí-li zakladatel ve statutu tyto případy, pak dozorčí rada žádnou zákonnou schvalovací působnost vyplývající z písmene a) nemá.

Základní koncepční otázky rozvoje podniku zpracovává v rámci své zbytkové působnosti ředitel (§ 12 odst. 1). Při jejich vypracování je povinen – v souladu

s povinností jednat s péčí řádného hospodáře (zejména pak v souladu s povinností loajality) přihlížet k tomu, za jakým strategickým, hospodářským, bezpečnostním nebo jiným zájmem státu byl podnik založen (§ 2 odst. 1).

Absence souhlasu dozorčí rady **nezpůsobuje neplatnost** daného jednání (jednání, kterým podnik realizuje koncepci rozvoje podniku či kterým nakládá se svým, jiným než určeným majetkem) – viz § 16 odst. 3 *a contrario*, ledaže v konkrétním případě je nezbytné, aby bylo určité jednání schváleno jak dozorčí radou, tak zakladatelem. Neplatnost však bude spojena s absencí souhlasu zakladatele, nikoliv dozorčí rady. Uskutečnění právního jednání či jiného úkonu bez požadovaného souhlasu dozorčí rady však může založit na straně ředitele porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře (zejména tedy povinnosti loajality).

K odst. 1 písm. b)

Dozorčí rada ze zákona (i) **projednává** výroční zprávu, roční finanční plán a pololetní výsledky hospodaření, a následně sděluje své stanovisko řediteli a zakladateli, který připomínky dozorčí rady může zohlednit při schvalování výroční zprávy podle § 15 odst. 1 písm. i). Roční finanční plán zakladatel neschvaluje.

Účelem **výroční zprávy** je uceleně, vyváženě a komplexně informovat o vývoji výkonnosti, činnosti a stávajícím hospodářském postavení podniku (§ 21 odst. 1 zák. o účetnictví). Výroční zpráva podniku musí kromě informací nezbytných pro naplnění účelu výroční zprávy dále podle § 21 odst. 2 zák. o účetnictví obsahovat nejméně finanční a nefinanční informace (a) o skutečnostech, které nastaly až po rozvahovém dni a jsou významné pro naplnění účelu výroční zprávy, (b) o předpokládaném vývoji činnosti účetní jednotky, (c) o aktivitách v oblasti výzkumu a vývoje, (d) o aktivitách v oblasti ochrany životního prostředí a pracovněprávních vztazích, (e) o tom, zda účetní jednotka má pobočku nebo jinou část obchodního závodu v zahraničí, (f) požadované podle zvláštních právních předpisů (výroční zpráva nebude z povahy věci obsahovat informace o nabytí vlastních akcií nebo podílů). Tyto informace nebude muset uvádět podnik, který bude střední účetní jednotkou, malou účetní jednotkou nebo mikro účetní jednotkou. Má-li to význam pro posouzení majetku a jiných aktiv, závazků a jiných pasiv, finanční situace a výsledku hospodaření podniku, musí podnik, který používá investiční nástroje, případně další obdobná aktiva a pasiva, uvést podle § 21 odst. 1 zák. o účetnictví ve výroční zprávě také informace o (a) cílech a metodách řízení rizik dané účetní jednotky, včetně její politiky pro zajištění všech hlavních typů plánovaných transakcí, u kterých se použijí zajišťovací deriváty, a (b) cenových, úvěrových

a likvidních rizicích a rizicích souvisejících s tokem hotovosti, kterým je podnik vystaven. Výroční zpráva obsahuje též účetní závěrku a zprávu auditora (§ 21 odst. 5 zák. o účetnictví).

Roční finanční plán projednává například i správní rada Českých drah [viz § 30 písm. c) zák. č. 77/2002 Sb]. Zákonem však roční finanční plány nejsou nijak definovány. Z našeho pohledu se jedná v zásadě o jakékoliv rozpočty či jiné plány finančního charakteru podniku, které jsou sestavovány na roční bázi (zpravidla tedy na příslušné účetní období), a to bez ohledu na jejich označení. Zákon nestanoví, kdy je dozorčí rada povinna projednat roční finanční plán ani, zda je ředitel povinen roční plán vůbec sestavovat. Z povahy věci však soudíme, že ředitel je povinen roční plán sestavit (jinak by jeho projednání ze strany dozorčí rady postrádalo smyslu) a je rovněž povinen předložit dozorčí radě roční finanční plán před začátkem příslušného období, za něž je roční finanční plán sestaven, případně nejpozději na začátku příslušného (běžného) období.

Z působnosti projednávat **pololetní výsledky** lze současně dovodit, že ředitel je povinen dozorčí radu seznámit s hospodářskými výsledky podniku za uplynulé pololetí, tj. za proběhlou polovinu účetního období.

Dozorčí rada ze zákona **přezkoumává**: (i) roční účetní závěrku, (ii) návrh na rozdělení použitelného zisku, (iii) návrh na vypořádání ztráty a následně sděluje své stanovisko řediteli a zakladateli, který připomínky dozorčí rady může zohlednit při schvalování řádné účetní závěrky, návrhu na rozdělení zisku či návrhu na vypořádání ztráty podle § 15 odst. 1 písm. i).

Účetní závěrka se sestavuje k rozvahovému dni, kterým je den, kdy účetní jednotky uzavírají účetní knihy. Roční účetní závěrkou se zřejmě myslí řádná účetní závěrka (viz v tomto ohledu čl. II odst. 2 zák. č. 353/2001 Sb.). Řádná účetní závěrka se sestavuje k poslednímu dni účetního období a v ostatních případech účetní jednotky sestavují mimořádnou účetní závěrku. Zákon je nicméně poněkud zmatečný, když stanovuje, že účetní závěrka je dozorčí radou přezkoumávána, zatímco výroční zpráva je pouze projednávána, neboť účetní závěrka tvoří součást výroční zprávy.

Předmětem přezkumu účetní závěrky je **ověření, zda je účetnictví vedeno řádným způsobem**. Za řádný způsob vedení účetnictví lze považovat plnění povinností stanovených pro vedení účetnictví podle zákona o účetnictví, tedy vést účetnictví správné, úplné, srozumitelné, přehledné a způsobem zaručujícím trvalost účetních záznamů (viz § 8 odst. 1 zák. o účetnictví) s tím, že:

- účetnictví je **správné**, jestliže účetní jednotka vede účetnictví tak, že to neodporuje zákonu o účetnictví a ostatním právním předpisům ani neobchází jejich účel (viz § 8 odst. 2 zák. o účetnictví);

- účetnictví je **úplné**, jestliže účetní jednotka zaúčtovala v účetním období v účetních knihách všechny účetní případy, které v něm měla zaúčtovat podle § 3 zák. o účetnictví, a nejpozději do konce tohoto období za jemu bezprostředně předcházející účetní období sestavila účetní závěrku, popřípadě i konsolidovanou účetní závěrku, vyhotovila výroční zprávu, popřípadě i konsolidovanou výroční zprávu, zveřejnila informace podle § 21a zák. o účetnictví a má o těchto skutečnostech veškeré účetní záznamy, a to přehledně uspořádané (viz § 8 odst. 3 zák. o účetnictví);
- účetnictví je **průkazné**, jestliže všechny účetní záznamy tohoto účetnictví jsou průkazné (§ 33a zák. o účetnictví) a účetní jednotka provedla inventarizaci (viz § 8 odst. 4 zák. o účetnictví);
- účetnictví je **srozumitelné**, jestliže umožňuje jednotlivě i v souvislostech spolehlivě a jednoznačně určit obsah účetních případů alespoň s použitím účetních metod uvedených v § 4 odst. 8 zák. o účetnictví, obsah účetních záznamů s použitím nástrojů uvedených v § 4 odst. 10 zák. o účetnictví, vazbu mezi účetním záznamem vzniklým seskupením a dílčími záznamy v případech uvedených v § 33 odst. 5 zák. o účetnictví (viz § 8 odst. 5 zák. o účetnictví);
- účetnictví je **vedeno způsobem zaručujícím trvalost účetních záznamů**, jestliže je účetní jednotka schopna splnit povinnosti spojené s jejich úschovou zpracováním (podle § 31, § 32 a § 33 odst. 3 a 7 zák. o účetnictví) po celou dobu, po níž jsou zákonem uloženy (viz § 8 odst. 6 zák. o účetnictví).
Nestanoví-li tak zakladatel [viz písm. l) komentovaného ustanovení], není dozorčí rada patřně oprávněna/povinna přezkoumávat mimořádnou účetní závěrku, což nelze považovat za příliš koncepční řešení.

Po schválení účetní závěrky zakladatelem [§ 15 odst. 1 písm. i)] by měly být **účetní knihy uzavřeny** a účetní jednotka nesmí později přidávat žádné další účetní zápisy s výjimkou případů přeměny (viz § 17 odst. zák. o účetnictví). Do okamžiku schválení účetní závěrky, nejpozději však do konce následujícího účetního období, může účetní jednotka pouze z důvodů, že obsah položek účetní závěrky neodpovídá skutečnému stavu, již uzavřené účetní knihy opět otevřít a provést případnou opravu účetních zápisů a sestavit novou účetní závěrku, která se tímto stává účetní závěrkou podle tohoto zákona.

Není-li účetní závěrka schválena zakladatelem, znamená to, že účetní knihy společnosti nejsou uzavřeny. Bez schválené účetní závěrky není možné rozhodnout o návrhu na rozdělení zisku ani úhrady ztráty podniku. Neschválení účetní závěrky může být odůvodněno její neúplností či nesprávností vedení účetnictví. Nastane-li taková situace, lze z toho dovozovat povinnost ředitele

přepracovat nebo doplnit účetní závěrku na základě připomínek dozorčí rady či zakladatele.

K odst. 1 písm. c)

Podnik ze zákona vytváří rezervní fond, fond kulturních a sociálních potřeb, fond zakladatele na základě rozhodnutí zakladatele. K jejich zřízení se projednání v dozorčí radě z našeho pohledu nevyžaduje. Podnik může podle § 19 odst. 5 ze svého zisku vytvářet další fondy, po projednání dozorčí radou. Dozorčí rada nicméně projednává pouze **pravidla pro tvorbu dalších fondů**. Jinými slovy, souhlas dozorčí rady se nevyžaduje se zřízením konkrétního fondu, pokud již schválila pravidla pro jejich zřízení. Pokud by se podnik měl od schválených pravidel odchýlit, je nezbytné, aby dozorčí rada zřízení daného fondu schválila.

Na rozdíl od jejich zřizování, dozorčí rada dohlíží v rámci své kontrolní působnosti na hospodaření s fondy podniku. Kontrolní působnost je zaměřena především na to, zda jsou fondy používány ke stanovenému účelu a podle stanovených pravidel, respektive zda je s nimi nakládáno účelně, hospodárně a efektivně (srov. § 12a odst. 1). S případnými nedostatky je dozorčí rada povinna seznámit ředitele i zakladatele [viz písm. g)].

K odst. 1 písm. d)

Ustanovení písmene d) vymezuje klíčovou působnost dozorčí rady, tj. **povinnost dohlížet nad výkonem působnosti ředitele a uskutečňováním podnikatelské činnosti, zda je uskutečňována v souladu s právními předpisy a zakládací listinou**. Přestože to zákon nestanoví výslovně, je podle našeho názoru na dozorčí radě též kontrola toho, zda je výkon činnosti podniku také v souladu se statutem. S případnými nedostatky je dozorčí rada povinna seznámit ředitele i zakladatele [viz písm. g)]. Dozorčí rada toto své oprávnění vykonává především prostřednictvím svého nahlížecího práva vymezeného v písmenu f) komentovaného ustanovení.

K odst. 1 písm. e)

Dozorčí rada se vyjadřuje k návrhu zakladatele na **zrušení nebo přeměnu** podniku. Soudíme, že zakladatel by měl dozorčí radě předložit k projednání veškeré materiální podmínky, které se zrušení či přeměny podniku týkají (např. návrh projektu přeměny). Vyjádření dozorčí rady (pozitivní či negativní) není pro zakladatele závazné. Tím není dotčena povinnost zakladatele jednat s péčí řádného hospodáře. I bez pozitivního rozhodnutí dozorčí rady je zakladatel oprávněn rozhodnout o zrušení podniku (viz § 6) či o jeho přeměně (viz § 7 a násl.).

K odst. 1 písm. f)

Dozorčí rada není statutárním orgánem podniku. Nemá také přímý přístup ke všem informačním zdrojům v podniku. Z uvedeného důvodu zákon konstruuje tzv. **nahlížecké právo**, které poskytuje dozorčí radě podniku možnost (z vlastní iniciativy) zahájit šetření a požadovat jakékoliv informace týkající se činnosti podniku. Dozorčí rada má oprávnění nahlédnout do jakéhokoliv dokladu a záznamu týkajícího se činnosti podniku. Na základě tohoto oprávnění bude možné vznášet dotazy a vyslechnout ředitele či zaměstnance podniku.

Dozorčí rada nahlížecké právo uplatňuje na základě **kolektivního rozhodnutí** (určujícího např. i konkrétního člena dozorčí rady k provedení kontroly) vůči řediteli (na oprávnění dozorčí rady logicky navazuje povinnost ředitele předložit dozorčí radě informace vyžádané dle § 12 odst. 5). Individuální člen dozorčí rady kontrolní nahlížecké oprávnění nemá.

Dozorčí rada může nepochybně žádat ředitele o nahlédnutí do příslušných podkladů nebo může žádat o vysvětlení důvodů, na základě nichž ředitel učinil určité rozhodnutí. Veškeré žádosti o informace by měla dozorčí rada vznášet vůči řediteli, neboť ten je orgánem odpovědným za obchodní vedení podniku. Ředitel by tak měl disponovat veškerými nezbytnými informacemi týkajícími se činnosti společnosti, a pokud je nemá, je v postavení, které mu umožňuje si tyto informace vyžádat.

Nahlížecké oprávnění dozorčí rady je formulováno velice široce a jediným limitem je, zda se dané doklady a záznamy týkají činnosti podniku (komentovaným oprávněním však nejsou dotčena omezení vyplývající ze zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti).

K odst. 1 písm. g)

Zjistí-li dozorčí rada v rámci své kontrolní činnosti nedostatky, musí je oznámit řediteli a zakladateli (spolu s tím může řediteli navrhnout opatření k nápravě). Upozornění na nedostatky a opatření k nápravě nejsou pro ředitele přímo závazná, ale jejich nedodržení může na straně ředitele zakládat porušení jeho povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře. Obsah **upozornění ředitele či zakladatele**, respektive návrh **opatření k nápravě**, musí být schválen kolektivním rozhodnutím dozorčí rady. Možné opatření k nápravě musí členové dozorčí rady navrhnout s péčí řádného hospodáře.

K odst. 1 písm. h)

Dozorčí rada je povinna **na požádání zakladatele poskytnout mu informace týkající se podniku**. Nejsou-li tyto informace k dispozici dozorčí radě